



detsamma nu som för t ex 2 000 år sedan, där en av texterna ur Bibeln tar sitt ursprung. Dessa frågor behöver belysas i en tid av allt större teknifiering, förkortade vård- och mottagningstider och allt större specialisering som gör att mötet läkare-patient blir kortare och ibland uteblir helt, för att ersättas av någon laboratorie- eller röntgenundersökning.

Mycket lärdom i litteraturen

Boken tar upp det mesta från glädje till sorg i vårt arbete. Den behandlar allt från riktiga och svårställda diagnoser till misslyckanden och felbehandlingar och berör etiska frågor om hur mycket tvång man får, eller inte får, använda mot patienten, och den belyser även forskningsfrågor, för att bara nämna några.

Flertalet författare är för mig okända, men man återfinner också t ex Kafka, Borges, Tjechov, W H Auden, Ghassan Kanafani, Dylan Thomas, Richard Selzer och Hemingway bland sidorna, för att bara nämna några.

Humaniora och humanistiska frågeställningar tar mer plats i naturvetenskapliga utbildningar idag än tidigare, och så är det också, eller kommer att bli, inom läkarutbildningen i Sverige.

Man kan lära sig mycket som doktor genom litteraturen. Själv lärde jag mig mer om diabetikers synförändringar från Vilhelm Mobergs skildring av sin far än från någon föreläsning under grundutbildningen. Var finns t ex en bättre beskrivning av ett epilepsianfall än i Dostojevskijs »Idioten»?

Medicinsk lärobok som bör finnas i bokhandeln

Denna bok tjänar också som medicinsk lärobok, mest givetvis för fräska medicinstudenter, men också för oss gamlingar. Det säger en del om dessa

frågors ställning här i Sverige att jag fick beställa denna bok från ett bibliotek i Norge första gången jag skulle läsa den.

Jag hoppas att »On Doctoring» nu tas in på bibliotek och i bokhandeln i Sverige - det är den värd. •

Intressant analys av ett nytt styrsystem i ett landsting

Jan Öhrming. Återbesök. Centrallasarettet. 234 sidor. Stockholm: Nerenius & Santerus Förlag, 1997. Pris 280 kr. ISBN 91-648-0111-x.

Recensent: Bo Jordin, primärvårdsråd, Socialstyrelsen.

Boken redovisar en studie av Sörmlandsmodellen genomförd 1992–1995 på Mälarsjukhuset. Bokens titel refererar till den studie som Eric Rehnman gjorde på samma sjukhus på 1960-talet. [Rehnman. Centrallasarettet, 1969] och som blivit en klassiker bland organisationsstudier.

Då, på 1960-talet, framförde Rehnman att det fanns ett samband mellan vårdens effektivitet och dess organisatoriska struktur, men att genomföra så många samtidiga förändringar som föreslogs ansågs då inte möjligt.

Många av de förslag som förespråkades på 1960-talet blev till stor del genomförda i samband med införandet av Sörmlandsmodellen 1992. Med anledning av de förändringar som genomförts redovisar författaren, verksam vid Södertörns högskola, en uppföljande studie i Eric Rehnmans fotspår.

Syftet med den uppföljande studien är att beskriva de utvecklingsmöjligheter som politiker, tjänstemän och vårdpersonal sett i Sörmlandsmodellen. Detta har gjorts genom intervjuer dels kort efter införandet, dels cirka fyra år efter det att modellen införts. Tyngdpunkten i redovisningen ligger på klinisknivå (kirurgkliniken).

Värderar problem och möjligheter

Boken presenterar några av de teorierna som legat till grund för införandet av

beställar-utförarorganisationer och resultatenheter. Processen med att införa ett nytt styrsystem beskrivs ingående, liksom de problem som varit förenade med detta. Ett av dessa problem är organisationsförändring i en period av nedåtgående ekonomi, vilket bidragit till att Sörmlandsmodellen kommit att förknippas med neddragningar. Andra problem är avtalens bristande betydelse för att påverka beteendet hos producenter, liksom att beställaren inte kunnat matcha vårdproducenternas medicinska kunskaper.

Bland gynnsamma effekter pekas på att verksamheten anpassats mer till patienternas behov och ett organisatoriskt sökande efter rationella metoder och bättre vård.

Men mycket av värderingen av organisationsutveckling i vården försvåras av bristande dokumentation. Vården har dock under senare år förbättrat dokumentationen och ger mer data än tidigare (t ex patienttillfredsställelse, tillgänglighet, kontinuitet). Produktiviteten har förbättrats. En av de stora tjänsterna med de ekonomiska styrsystemen är att de medfört ett intresse för organisatoriska möjligheter att påverka kvalitet, arbetsformer och patientomhändertagande. En annan slutsats är att insikten ökat om att organisationen, ekonomihantering och arbetsledning måste förbättras.

Läsvärda analyser med kvalitativt synsätt

Min bedömning är att boken är en intressant, lättläst och läsvärd analys – framför allt utifrån ett kvalitativt synsätt – av införandet av ett nytt styrsystem i ett landsting.

Många av de företeelser som beskrivs har sitt intresse inte bara i ett Sörmlandsperspektiv. Även för den som arbetar i något annat landsting borde denna bok kunna ge många igenkännanden och möjligheter till jämförelser med den egna verksamheten. Jag tycker boken på ett sakligt sätt värderar de problem och möjligheter som stora organisationsförändringar kan medföra. Det är särskilt intressant att författaren ägnat så mycket uppmärksamhet åt att låta synpunkter och tankar från vårdpersonal få komma fram.

De ca 240 referenserna ger läsaren möjligheter till fördjupningsstudier. Den som är intresserad av organisationsförändringar i vården bör i denna bok finna en rad intressanta analyser och tankar. •